



Kyläkävelyraportti UNTAMALA 24.8.2017

Kaisu Wallin
ProAgria Länsi-Suomi / MKN Maisemapalvelut



Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin




MAA- JA
KOTITALOUSNAISET
LÄNSI-SUOMI


PRO
Agria

TAUSTAA

Kyläkävely on osa ProAgria Länsi-Suomen ja Länsi-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten Matkailen kylillä -hanketta. Hanke on kohdennettu Ravakka ry:n ja Varsin Hyvä ry:n toiminta-alueelle 8-tien varren kyläläisille, yhdistyksille ja yrityksille. Hankkeessa on mukana kyliä Raumalta, Laitilasta, Mynämäeltä, Maskusta ja Nousiaisista.

Hankkeen aikana kehitetään kylien matkailullisia ja maisemallisia vetovoimatekijöitä. Kylämatkailua edistetään muun muassa suunnittelemalla kyliin tapahtumia, opasteita ja lisäämällä sähköistä tiedonvälitystä. Tavoitteena on myös lisätä asumisviihtyisyyttä, säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta.

UNTAMALAN KYLÄKÄVELY

Untamalan kyläkävely järjestettiin torstaina 24.8.2017. Osallistujia oli neljä. Kyläkävely aloitettiin Untamalan Ventolasta, jossa keskusttiin aluksi kahvin yhteydessä Ventolan ympäristöstä ja miten matkailija saavuttaisi paremmin pihan toiminnot. Ventolasta siirryttiin Untamonpelto- nimisen pellon reunalle, jossa pohdittiin kaupungin omistaman pellon käyttöä sekä yleisesti kylän tiemaisemaa. Seuraava kohde oli Untamalan koulu, jossa käytiin läpi koulun ympäristön tilaa maisema ja turvallisuus näkökulmista. Koulun takana oleva jääkaukalon huono tila herätti myös keskustelua. Koululta siirryttiin Palomäki-nimiselle (400-441-6-3) kiinteistölle, jossa kaavassa paikallisesti merkittävä rakennus oli ollut asumattomana 1960-luvulta lähtien. Paikalla oli myös tontin nykyinen omistaja, jonka kanssa pohdittiin tontin tulevaisuutta.

Matkailen kylillä -hankkeen jatkotoimenpiteistä sovitaan tämän raportin pohjalta. Untamalan kehittämisessä pääpainoksi tuli kylätiemaiseman yhteneväisyyden ja hoidon jatkuvuuden turvaaminen. Kylätien varrella on tiivistä asuinrakennusta, historiallista kylämiljöötä, nykyisin toimiva museo, kylätalo sekä myös avointa peltomaisemaa. Tiemaisema ja sen varrella olevat kohteet ovat kaikki osa Untamalan kylämaiseman tuotteistamista. Hankkeen aikana tullaan kylässä järjestämään talkoita, tapahtumia ja työpajoja.

Tähän raporttiin on koottu Untamalan kylän matkailullisesti ja maisemallisesti arvokkaita kehittämis-kohteita sekä osoitettu kohteita mm. maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksille sekä rakennussuojeluavustuksille. Loppuun on listattu myös joitakin vinkkejä maisemanhoitotöihin sekä koottu tietoa kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon rahoitusmahdollisuuksista.

Tapahtuman järjestelyissä auttoi Untamalan kyläyhdistyksen aktiiviset jäsenet. Lämmin kiitos osallistujille.



Kuvat. Esimerkkejä Ventolan pihapiiriin niin maisemallisesti kuin toiminnallisestikin sopivista leikkivälineistä. Kuvat Lappset Oy:n.

1. Ventolan pihapiiri

Arvo: matkailullinen ja maisemallinen arvo.

Ventola on kylän toiminnan kannalta keskeinen paikka. Ventolassa on yksityisen yrittäjän ylläpitämä kesäkahvila, talossa järjestetään kylätapahtumia ja taloa voi vuokrata juhlatilaisuuksiin.

Ventola sijaitsee matkailullisesti keskeisellä paikalla Untamalassa. Untamalan kirkko ja museo sijaitsevat pihapiirin välittömässä läheisyydessä.

Ventolan pihapiiriin kuuluvat uudet sosiaalitalat, keinu ja hiekkalaatikko, pieni paikoitusalue sekä kesällä kahvilan yhteydessä pihakalusteet. Kahvilaan sekä muihinkin kylän matkailukohteisiin on opasteet 8-tieltä Joukahaisentien kautta.

Pihapiirin hoito on kahvilayrittäjän ja kyläyhdistyksen vastuulla.

Toimenpidesuositus: Ventolan pihaa tulisi kehittää matkailullisesti helpommin lähestyttävämmäksi. Pihaan ajossa tulee heti epäselvyys siitä, miten alueelle pysäköidään. Pysäköintialue on pieni sorapohjainen alue, johon yksityinen tontti rajautuu matalalla aidalla. Sora-alue tulee lanata ja siistiä reunat, jotta alueen käyttötarkoitus selkeentyisi. Pysäköintialue tulee merkitä pysäköintimerkillä.

Pihapiirin rehevöityneet reuna-alueet antavat epäsiistin ensivaikutelman paikasta. Reuna-alueet tulee siistiä säännöllisesti ja hoidon vastuusta tulee sopia kahvilan omistajan kanssa. Rajanaapurin kanssa voisi keskustella esim. pensasaidanteen istutuksesta aidan eteen, jotta tulisi selkeämmin esille missä menee yksityisen ja julkisen tontin raja.

Leikkipaikka, johon sisältyy keinut ja hiekkalaatikko, ei ollut nykystandardien mukaiset. Keinun tukipuut olivat vinossa, pohja oli kovaa maata ja hiekkalaatikon hiekka oli vanhaa. Leikkivälineet olivat suuri turvallisuusriski, johon pitäisi puuttua. Kyläyhdistys voisi esimerkiksi hakea Leader-ryhmän kautta investointitukea uuden leikkipaikan perustamiseen. Leikkivälineet sinänsä ovat hyvä pihapiirin lisäarvo.



2. Untamonpelto

Arvo: maisemallisesti arvokas

Laitilan osayleiskaavassa alue on tarkoitettu maatalouskäyttöön. Alue on maiseman kannalta merkittävä viljelysalue, jolla sallitaan ainoastaan maa- ja metsätaloutta palveleva rakentaminen. Rakennukset tulee sijoittaa olemassa olevien talouskeskusten läheisyyteen. Alue on säilytettävä avoimena. Maisemaa muuttaviin toimenpiteisiin on saatava MRL 128 § mukainen maisematyöluja.

Untamonpelto-niminen peltoala (400-441-16-105) on kaupungin omistama kiinteistö, joka rajautuu Untamontiehen noin 190 metrin pituudelta. Pelto on suorakulmainen ja noin 70 metriä leveä.

Pellolle on noin 15-20 vuotta sitten istutettu omenapuulajikkeita, joita nykyisin Kodjalassa asuva Raimo Oksanen istutti. Hänen ajatuksena oli tuolloin tehdä peltoalueesta ns. omenapuutarha, jossa kasvaisi eri lajikkeisia omenapuita. Oksanen oli ajatellut puutarhan virkistyskäyttöön, ei tuotannolliseen. Tarkoitus oli, että omenapuutarha toimisi eri lajikkeiden kokoelmapuistona, omenapuiden geenipankkina ja tapahtumakenttänä. Omenapuita ei ollut tarkoitus istuttaa riveittäin vaan niin, että omenapuiden väliin olisi tehty luontopolkuja ja omenapuulle laatat, joissa olisi kerrottu omenapuulajikkeesta ja sen historiasta. Kypsyneitä omenat oli tarkoitettu kaupunkilaisille.

Oksanen on toiminut 1980-luvulla Helsingin kiinteistövirastossa ja toteutti silloin vastaavanlaisen omenapuutarhan Malminkartanoon. Puistosta ilmoitetaan mm. puiston omilla Facebook-sivuilla sekä Helsingin kaupungin uutissivuilla https://www.hel.fi/uutiset/fi/rakennusvirasto/malminkartanon_omenankukat_kehkeina.

Untamalan omenapuutarha-projekti kariutui ilmeisesti vuokrahintaan, joka oli Oksasen mukaan kymmenkertainen tavalliseen peltovuokraan nähden. Pellon toisella reunalla kasvaa omena- ja luumupuita kariutuneen omenapuutarha-projektin jäljiltä. Puiden lomaan on vuosien saatossa kasvanut myös koi-vikkoa ja mänty tien reunaan. Peltoa käy niittämässä vuosittain kyläläinen.

Toimenpidesuositus: Peltoa hoidetaan jatkossa niittynä ja omenapuut jätetään paikoilleen. Pellon reunassa oleva korkea puusto raivataan.

	<p>Peltoa on hoidettu tähän asti niittämällä kerran vuodessa yksityisen henkilön toimesta. Peltoala on suuri ja siitä saisi myös hyvin laidunalueen. Eläimet esim. lampaat pitäisivät pellon avoimena ja ylläpidon vähäisenä. Laiduntamiseen voidaan hakea Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimusta 5-vuodeksi. Tuki korvaisi kaupungin maa- vuokran ja eläimien ylläpidon. Kyläyhdistyksen lisäksi sopimuksen voi tehdä joku muukin rekisteröitynyt yhdistys esim. paikallinen 4H-yhdistys.</p>
	<p>3. Tiemaiseman avoimuuden säilyttäminen</p> <p>Arvo: Untamala on valtakunnallisesti arvokasta maisema- aluetta, arvokasta kulttuuriympäristöä ja muinaismuistoaluetta.</p> <p>Arvokkaat maisema-alueet edustavat maaseudun kulttuurimaisemia. Alueiden valinnassa on otettu huomioon kulttuuri-elementtien ohella luonto ja maisemakuva. Valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla nämä piirteet ovat edustavimmillaan. Maan eri osille luonteenomaisten piirteiden edustavuus on varmistettu käyttämällä maisema-alueiden valinnan pohjana tarkoitusta varten laadittua maisemamaakuntajakoa.</p>
	<p>Maisema-alueita uhkaavat monet asiat. Maaseudun elinvoiman kuihtumisesta aiheutuva rappeutuminen ja autioituminen vaarantaa arvokkaiden kulttuurimaisemien säilymistä varsinkin syrjäseuduilla. Peltojen ja laitumien metsitys ja umpeenkasvu sulkee avoimet maisemat ja tukahduttaa valoa vaativan perinnekasvillisuuden elinmahdollisuudet. Toisaalta tuotannon liiallinen tehostuminen köyhdyttää maisemakuvaa ja luontoa sekä aiheuttaa ympäristön kuormitusta. Perinteitä, rakennettua ympäristöä ja luonnonoloja kunnioittamaton rakentaminen ja maankäytön suunnittelu aiheuttavat maisemavaurioita ja luo epäviihtyisää ympäristöä. Maisemanhoidon tarkoitus on estää näitä uhkatekijöitä vahingoittamasta kulttuurimaisemien arvoja.</p>
	<p>Lähde: <i>Maisema – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun, ProAgria Etelä-Suomi ry 2016.</i></p> <p>Toimenpiteet: Tiemaisemaa hoidetaan raivaamalla ja niittämällä. Kaava ohjaa, että avoimet peltoalueet tullaan jatkossakin säilyttämään avoimena.</p>



Ylin kuva. Koulu edusta ja tienvarsi säilyvät avoimena säännöllisellä niitolla. Keskimmäinen kuva seinän viereen kasvanutta puustoa, joka tulisi raivata. Alin kuva. Alapihalla jääpallokaukalo, jonka tilalle voisi harkita monitoimikenttää.

4. Koulun ympäristö

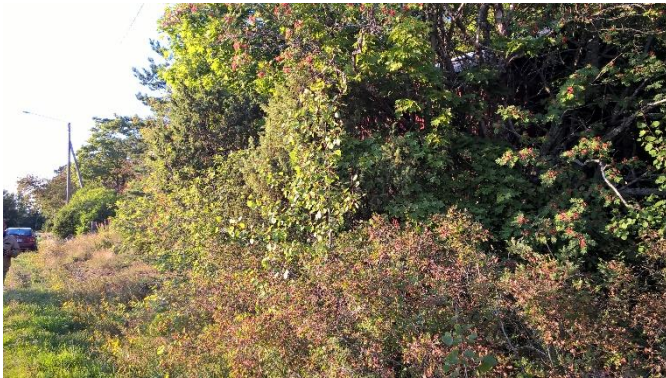
Arvo: maisemallista ja matkailullista arvoa.

Untamalassa on noin 50 oppilaan toimiva kyläkoulu 1.-6.luokkaan. Oma koulu tuo lisäarvoa kylälle. Koulun pihapiiriin kuuluu vanha koulurakennus sekä uusi 1990-luvulla rakennettu rakennus. Pihassa on sorapohjainen pelikenttä, leikki- ja kiipeilytelineet sekä koulun takana perusteellista uudistusta kappaa jääpallokaukalo.

Koulun ympäristö tulee olla turvallinen ja viihtyisä. Lapsilla tulee olla virikkeitä ja mahdollisuuksia harastaa. Tällä hetkellä ympäristön hoitamattomuus on epäedullinen myös rakennukselle sekä maisemallisesti että rakennuksen kunnolle. Jääpallokaukalon laidat ovat osin romahtaneet, sorapohja on epätasainen.

Toimenpidesuositus: Koulun ympäristöä hoitaa Laitilan kaupunki, jonka tehtävänä on mm. puuston raivaukset, niitot ja nurmikon ajo. Koulun taakse seinän viereen on kasvanut korkeaa puustoa, joka peittää rakennuksen maisemasta ja roskaa mm. rakennuksen rännejä. Puustoa poistetaan niin, että ainakin rakennuksen läheisimmät puut esim. mänty ja pihlajat poistetaan. Yksittäiset puut säästetään. Koulun ympäristön, reuna-alueiden, hoidon jatkuvuudesta tulee keskustella kaupungin kanssa.

Jääkaukalokenttä koulun takana aiheutti paljon pohdintaa. Ilmastomuutoksen takia lauhdat talvet ovat vaikeuttaneet jääkaukalon jäädyttämistä ja ylläpitoa. Koulun takana piilossa oleva kenttä houkuttelee myös ilkeväkijöitä. Koululle tulee kunnan pelikenttämahdollisuudet. Tässä kohtaa toimiva ratkaisu olisi valmis monitoimikenttä. Asiasta tulee keskustella kaupungin kanssa. Tähän on mahdollista myös hakea Leader-ryhmältä Euroopan maaseudun kehittämisrahaston investointitukea.



5. Palomäki-nimisen kiinteistön hoito

Arvo: matkailullisesti, maisemallisesti ja kulttuuri-historiallisesti arvokas

Palomäki-nimisen kiinteistön rakennus on kaavassa merkitty paikallisesti merkittäväksi rakennukseksi. Rakennus on säilytettävä. Korjausten ja muutosten yhteydessä tulee rakennusten ja ympäristön rakennustaiteelliset, historialliset ja maisemalliset ominaispiirteet säilyttää. Uudisrakennukset tulee sovittaa huolellisesti olevaan rakennuskantaan. Rakennusta tai rakennuksen osaa tai kokonaisuuteen/piha-piiriin kuuluvaa rakennusta tai rakennuksen osaa ei saa purkaa ilman MRL 127 § mukaista rakennuksen purkamislupaa.

Toimenpidesuositus: Kiinteistö on ollut asumatonana 1960-luvulta asti. Piha-alue on umpeenkasvanut haapaa, pihlajaa ja pajua. Tieltä rakennusta ei erota pensaiden takaa. Rakennukselle on tehty peltikatto arvion mukaan 80-luvulla, mikä on pitänyt talon rakenteet jokseenkin kunnossa.

Rakennus tuodaan osaksi tiemaisemaa raivaamalla puusto ja pensaat talon ympäriltä. Raivaus toteutetaan esim. talkootyönä omistajan ja kyläyhdistyksen yhteistyöllä. Rakennuksen käyttö- ja hoitosuunnitelu jäi vielä kesken, mutta rakennukselle toivotaan kunnostustoimia ja kenties tilan vuokrausta esim. majoitus- ja kokouskäyttöön.

Omistaja ilmoitti, ettei hänellä ole resursseja kiinteistön hoitoon ja käyttöön. Hän on yhteistyöhaluinen kyläyhdistyksen kanssa toteuttamaan jatkotoimenpiteitä käytön ja hoidon suhteen.

Omistaja voi hakea rakennusperinnön hoitoavustusta. Rakennusperinnön hoitoon voidaan myöntää avustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille, jotka on suojeltu asema- tai rakennuskaavan suojelumerkinnällä tai jotka sisältyvät luetteloon kunnan arvokkaasta rakennetusta ympäristöstä. Lisäksi avustusta voidaan myöntää rakennusten, joiden rakennushistoriallisesta arvosta museoviranomainen on antanut myönteisen lausunnon, hoitoon. Avustuksia myönnetään korjauksiin, joilla edistetään rakennusten säilymistä. Avustuksia käytetään yleensä rakennusten ulkovaippojen korjauksiin - esimerkiksi vesikaton, ulkoseinien, ikkunoitten, ulkovieien, perustusten ja kantavien rakenteiden korjauksiin



6. Kyltit ja opasteet

Arvo: matkailullisesti arvokas

Opasteet ja kyltit ovat tärkeä osa kylän ilmettä. Niillä on suuri merkitys niin matkailijoiden viipymään alueella kuin alueen yhteisöllisyyteenkin.

Untamalan opasteet olivat hyvin selkeät ja esim. postilaatikot löytyivät hienossa rivissä yhteisen seinän edestä.

Kylän yhteneväiset postilaatikkoseinät, opasteet ja ilmoitustaulut lisäävät alueen maisemallista arvoa. Matkailija kokee alueen vireäksi ja mielenkiintoiseksi, kun yksityiskohdat on mietitty ja tietoa on saatavilla.

Toimenpidesuositus: Ventolan pysäköintialue kaipasi pysäköintikylttiä. Samoin Ventolan pihapiiriin suunnitellaan kylään sopiva ilmoitustaulu.

Maaseutumatkailun tiedonvälityshanke Varsinais-Suomessa ja Avaimet maisemaan ja Matkaillen kylillä -hankkeet järjestävät Opasteet ja kyltit -infon Mynämäellä 11.10.2017 klo 17.30-19.45.

VINKKEJÄ KOTIPIHAN JA KYLÄMAISEMAN HOITOON

1) Maiseman avaaminen raivaamalla

Maiseman avaamisen raivaamalla tarkoituksena on paljastaa jokin tai joitakin keskeiseksi ja tärkeiksi koettuja näkymiä esim. vesistöihin, pelloille tai rakennuksiin. Koska kerran aloitettua raivausta on jatkettava säännöllisesti vähintään muutamien vuosien välein, on tärkeää tarkoin harkita, mitä alueita otetaan hoidon piiriin ja mitä näkymiä todella halutaan avata.

Raivauksia ei tule tehdä monotonisesti ja tasavälein, aina samanikäisiä ja samanlaisia poistaen vaan valikoiden raivataan valituilta muutamien metrien mittaisilta näkymäsektoreilta kasvillisuutta pois siten, että jäävä puusto on monenikäistä, muotoista ja lajista. Kaunismuotoiset, erikoiset puuyksilöt otetaan harvennuksissa esiin. Luonnon monimuotoisuuden kannalta on tärkeää, että pysty- ja maalahot säilytetään ja suositaan marjovia lajeja (katajat, pihlajat, tuomet, paatsamat).

2) Niityn kehittäminen ja hoito

Kotipihan kuivalle ja aurinkoiselle paikalle voi kehittää omaa kukkakettoa. Vastaavasti tuore- ja rehevähajaiselle paikalle saadaan syntymään toisenlaisia kasveja kasvava niitty. Niityn perustaminen on mielenkiintoista mutta samalla kärsivällisyyttä vaativaa työtä.

Niityn kasvillisuuden annetaan mahdollisimman pitkälle kehittyä luonnolliseen suuntaansa. Kehityksen suuntaan vaikuttavat kasvupaikan olosuhteet ja kasvukaudet, mutta myös ympäröivien alueiden maankäyttö ja kasvillisuus. Luonnonkasvit ovat hyvin tarkkoja kasvupaikan suhteen. Ne häviävät pian, ellei paikka ole niille sopiva.

Paikan kosteus- ja valoisuusolosuhteet määräävät, millä kasvillisuudella niitty kulloinkin perustetaan. Tarjolla on valmiita niittysiemeneseoksia hyvin monen tyyppisille kasvupaikoille. Niittyä perustettaessa kasvillisuudeksi on hyvä valita vain kotimaista alkuperää olevaa materiaalia. Kotimaisia valmiita niittysiemeneseoksia monille erityyppisille kasvupaikoille voi tilata mm. Suomen niittysiemen Oy:ltä. www.suomenniittysiemen.fi

Niittykasvillisuus voidaan kylvää keväällä, kesällä tai syksyllä. Usein myöhäissyksyn kylvö on niittykasveille erityisen suotuisa. Syksyllä kylvetyille niityille tulee myös selvästi vähemmän yksivuotisia peltorikkakasveja kuin keväällä tai kesän aikana kylvetyille alueille.

Niittykasvit kylvetään pintaan eikä kylvöstä yleensä peitetä. Niittykasvin siemeniä kylvetään noin 30-60 g aarille, eli 3-6 kg hehtaarille. Valmiissa siemeneseoksissa ilmoitetaan seosmäärän riittävyys.

Pihanurmikon muuttamisen niityksi voi aloittaa jättämällä ruohonleikkaamisen alkukesästä kokonaan ja katsomalla, mitä paikalla alkaa kasvaa. Aluetta ei lannoiteta ollenkaan ja se niitetään vuosittain heinä-elokuulla. Nurmikon muuttaminen niityksi kestää vuosia.

Niiton oikea ajoittaminen on tärkeää. Kukkakasvien annetaan kukkia ja siementen tuleentua, ennen kuin tartutaan viikatteeseen. Niitetty heinä voi olla muutaman päivän paikallaan, jotta siemenet ennättävät varista. Niittotähteet korjataan pois, jotta maan ravinteisuutta saadaan vähennettyä.

3) Suojaistutukset ja kestävät kasvivalinnat

Tärkeimmät kriteerit monivuotisen kasvillisuuden valinnassa ovat talvenkestävyys ja valon-tarve. Suomi on jaettu kahdeksaan kasvillisuusvyöhykkeeseen. Vyöhykkeet muodostuvat talven kylmyyden sekä kasvukauden pituuden ja lämpimyden mukaan. Kasveille annetut vyöhykesuosituksat kertovat, miten pohjoisessa ne todennäköisesti menestyvät. Pääosin Etelä-Savo sijoittuu III-IV vyöhykkeille. Kasvillisuusvyöhyke ei yksin kerro kasvin menestymismahdollisuuksista. Samalla tontillakin voi olla toisistaan poikkeavia olosuhteita.

Lämpimiä ja edullisia kasvupaikkoja ovat; rinteiden yläosat ja erityisesti etelärinteet, hiekka- ja hietamaat, vesistöjen rannat, runsaspuustoiset seudut ja pohjoistuulilta suojatut alueet. Lämpimillä alueilla voi kokeilla myös hieman arempia kasveja, joiden vyöhykesuositus ei muuten ole alueelle sopiva.

Kylmiä ja epäedullisia kasvupaikkoja ovat; pohjoisrinteet ja notkelmat, savi- ja hiesumaat, alavat alueet ja suoalueet ja pohjoistuulelle alttiit alueet. Näille alueille on syytä istuttaa vain vyöhykesuositusten mukaan.

Yhtenäiset kasvillisuusalueet

Rehevät, riittävän tiheät kasvustot varjostavat maanpintaa ja estävät rikkakasvien itämistä. Tiheät istutukset suojaavat myös ainavihantia kasveja kevät auringolta. Kasvillisuusryhmiä ja niihin istutettavien kasvien määriä suunniteltaessa kannattaa pohjana käyttää kasvien arvioitua kokoa muutaman vuoden kuluttua istutuksesta ja aina huomioida lajikohtaiset suositukset istutussyvyydestä ja etäisyyksistä.

Rikkakasvien torjunnassa on apua myös, kun kasvillisuus alueet rajataan selkeästi eroon mm. nurmikosta, käytetään suodatinkangasta ja istutuksissa vain rikkakasvivapaata puhdasta kasvualustaa, ei koskaan peltomultaa ja istutukset katetaan esim. kuorikatteella, maanpeitekasveilla tai esim. katekankaalla ja koristesoralla tai hiekalla. Rikkakasvien siemeniä leviää istutusalueille aina paljon myös ympäristöstä, ulkoisesti, joten alueita pitää yleensä ainakin vähän myös kitkeä.

Hyvä muistaa istutuksissa

- kunnosta maa ja kasvialusta ennen istutusta
- käytä vain rikkakasvivapaata kasvualustaa
- käytä suodatinkankaita, katekankaita ja katteita rikkakasvitorjunnassa
- märillä savi- ja hiesumailla salaojita tai istuta harjuun
- kastele ennen istutusta, istutuksen päätteeksi sekä tarvittaessa kerran viikossa
- kastele runsaasti kerralla, pensaille 20 litraa, puille jopa 30-40 litraa
- tue puut istutuksen yhteydessä tukikepeillä; lehtipuut kahdella ja havupuut kolmella sekä huolla tukisidoksia säännöllisesti

Kestäviä aita ja aidanpensaita

- idänvirpiangervo, korkeus 150 cm
- koivuangervo, korkeus 50-80 cm
- koristeironia, korkeus 150-200 cm
- kuusi
- kääpiöpunapaju, korkeus 50-100 cm
- rinneangervo, korkeus 100 cm
- rusopajuangervo, korkeus 150 cm
- ruusuangervo, korkeus 50-100 cm
- sinikuusama, korkeus 100-150 cm
- taikinamarja, korkeus 50-150 cm
- virpiangervo, korkeus 100-150 cm
- verhoangervo, korkeus 30-40 cm

Kookkaita perennoja ja pensaita ongelmakohtien maisemointiin

- kilpiangervo, korkeus 100-150 cm
- pihlaja-angervo, korkeus 150-200 cm
- röyhytatar, korkeus 100-150 cm
- suomentatar, korkeus 150-200 cm
- tuoksuvatukka, korkeus 200 cm
- viiruhelppi, korkeus 80-100 cm

Nopeasti maata peittäviä matalia pensaita ja maanpeiteperennoja

- kangasajuruoho
- ketohanhikki
- lamoherukka

- lamohietakirsikka
- maahumala
- pikkuherukka
- sinivatukka
- suikeroalpi
- säleikkövilliini

Vältä näitä!

Suomalaiseen luontoon kuulumattomia, helposti leviäviä kasveja:

- etelänruttojuuri *Petasites hybridus*
- idänkannukka *Cornus alba*
- isopiisku *Solidago gigantea*
- isosorsimo *Glyceria maxima*
- isotuomipihlaja *Amelanchier spicata*
- japaninruttojuuri *Petasites japonicus ssp.giganteus*
- japanintatar *Fallobia japonica*
- jättipalsami *Impatiens glandulifera*
- jättitatar *Fallobia sachalinensis*
- kanadanpiisku *Solidago canadensis*
- kaukasianjättiputki *Heracleum mantegazzianum*
- keltamajanvankaali *Lysichiton americanus*
- kiiltotuhkapensas *Cotoneaster lucidus*
- komealupiini *Lupinus polyphyllus*
- korkeapiisku *Solidago altissima*
- kurturuusu *Rosa rugosa*
- pajuasteri *Aster x salignus*
- persianjättiputki *Heracleum persicum*
- pilvikirsikka *Prunus pennsylvanica*
- punakarhunköynnös (elämänlanka) *Calystegia sepium ssp. spectabilis*
- punalehtiruusu *Rosa glauca*
- rehuvuohenherne *Galega orientalis*
- rohtoraunioyrtti *Symphytum officinale*
- ruotsinraunioyrtti *Symphytum x upilandicum*
- terttuselja *Sambucus racemosa*
- vuorivaahtera *Acer pseudoplatanus*

5) Rakenteiden kunto

Ympäristön näkyvin kehys muodostuu rakennuksista sekä muista rakenteista ja komein kehys hyväkuntoisista ja hoidetuista rakennuksista. Rakennuksen säilymisen perusedellytyksenä on säännöllinen hoito ja kunnossapito. Hoidon laiminlyöminen ja rappeutumisen salliminen aiheuttavat sekä taloudellisia että kulttuuriarvoihin liittyviä menetyksiä.

Säännöllinen hoito ja oikea-aikaiset korjaukset kuuluvat rakennuksen normaaliin ylläpitoon. Hoitotoimenpiteillä voidaan vaikuttaa asumiskustannuksiin sekä siirtää korjaustarpeen syntymistä.

Rakennusten keskeiset hoitotoimenpiteet

- vesikaton kunnan ylläpito ja huolto
- vesikourujen puhdistus
- ikkunoiden ja ulko-ovien riittävä tiivistäminen

- lämmityslaitteiston huolto, puhdistus ja säätö, hormien nuohous
- alapohjan tuuletusaukkojen aukipitäminen home- ja lahovaurioiden estämiseksi.
- rakennusten nosto tai maanpinnan poistaminen puurakenteiden läheisyydestä, etteivät rakennuksen alimmat puusosat vaurioidu
- kasvillisuuden poisto vähintään 0,5 m etäisyydellä rakennuksista

6) RAHOITUSTA KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITOON

6.1 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖSOPIMUKSET

Vuonna 2015 maatalouden ympäristötuki muuttui ympäristökorvaukseksi ja sen alla ollut erityisympäristötuki ympäristösopimukseksi. Nykyisellä ohjelmakaudella 2014-2020 sekä viljelijät että rekisteröityneet yhdistykset voivat hakea samoja ympäristösopimuksia, eikä ympäristökorvaukseen sitoutuminen ole enää edellytys niiden hakemiselle ja saamiselle. Sopimukset ovat 5-vuotisia, ja hoidettavan kohteen tulee olla vähintään 0,05 ha ja koko sopimusalueen vähintään 0,3 ha. Kohteelle pitää tehdä hoitosuunnitelma. Sopimuksia haetaan samassa yhteydessä päätukihauun kanssa 15.6. mennessä. Uudella kaudella ympäristösopimusta voi hakea seuraaviin maisemanhoitoon liittyviin toimiin:

- kosteikkojen hoito
- maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito sis. perinnebiotoopit, luonnonlaitumet ja reunavyöhykkeet
- kurki-, hanhi- ja joutsenpellot

Tukitasot ovat nykyään kiinteitä. Kosteikkojen hoitosopimuksessa korvaus on 450 €/ha/vuosi ja kurki-, hanhi- ja joutsenpeltosopimuksissa 600 €/ha/vuosi. Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksen osalta tukitasot arvokkaille perinnebiotoopeille ovat 600 €/ha/vuosi ja muille kohteille 450 €/ha/vuosi. Sopimusalueiden hoidon pitää perustua etukäteen tehtyyn suunnitelmaan, ja sen tavoitteena tulee olla mm. luonnon monimuotoisuuden edistäminen, maiseman parantaminen, ravinnekulkeuman vähentäminen sekä alueiden luontoarvojen lisääminen ja säilyttäminen. Tehtävistä toimista tulee pitää hoitopäiväkirjaa. Kosteikkosopimuksissa hoitona käytetään mm. lietteen poistoa, reuna-alueiden kasvillisuuden niittoa tai laidunnusta sekä patojen ja uomien korjausta. Hoitotoimina maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksissa käytetään enimmäkseen laidunnusta, niittoa, raivausta, vieraslajien poistoa ja lehdestystä. Kurki-, hanhi- ja joutsenpeltosopimuksissa valittu peltoala kylvetään keskeltä nurmelle, sen ympäriltä ohralle ja uloimpana kauralle. Nurmikasvusto, jonka saa käyttää hyödyksi, tulee niittää vuosittain viimeistään elokuun loppuun mennessä. Ohrakasvusto puidaan ennen tuleentumista siten, että osa viljasta johdetaan maahan ja kaura puidaan normaaliin aikaa tuleentuneena.

Ennen ympäristösopimukseen liittymistä voi hakea ei-tuotannollisten investointien korvausta hoidon aloittamiseen. Sitä voi hakea kosteikkojen perustamiseen sekä perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivaukseen ja aitaamiseen. Kumpaakin tukimuodosta voivat hakea viljelijät ja rekisteröidyt yhdistykset ja kosteikkotukea lisäksi vesioikeudelliset yhteisöt. Investointituissa on ympäristösopimusten tavoin oltava tehtynä hoitosuunnitelma kohteelle, ja tehtävistä toimista tulee pitää hoitopäiväkirjaa. Investointituissa on lisäksi säilytetty kustannusperusteisuus eli tuki määräytyy aiheutuneista kuluista ja tulonmenetyksistä. Kosteikkoinvestoinneissa enimmäistukitaso on 11669 €/ha, ja jos kohde on kooltaan 0,3-0,5 ha, tukikatto on 3225 €/kohde. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten osalta tukikatot ovat alle 3 ha:n kohteilla 1862 €/ha, 3-10 ha:n kohteilla 1108 €/ha ja yli 10 ha:n kohteilla 754 €/ha.

Hyvä muistaa, kun hakijana on yhdistys

- Yhteyshenkilöllä, allekirjoittaneella, on oltava nimenkirjoitusoikeus
- Hakemuksen liitteeksi kopio sen kokouksen pöytäkirjasta, missä asiasta on päätetty
- Sopimusalue oltava yhdistyksen hallinnassa koko sopimuskauden, liitteeksi sopimuskauden kattava vuokrasopimus

Neuvo 2020 -maatilojen neuvontajärjestelmän puitteissa tarjotaan viljelijöille ja ympäristösopimukseen sitoutuneille muille maankäyttäjille ilmaista neuvontaa. Neuvontaan on varattu yhtä viljelijää kohden 3500€/tukikausi. Viljelijän ei siis tarvitse maksaa neuvonnasta, vaan sen tekee Maaseutuvirasto viljelijän ilmoitusta vastaan. Kaikki hyväksytyt neuvot kootaan alueittain listoille, josta viljelijä voi valita tarvitsemansa neuvonnan aihealueen ja itse neuvojan.

Lisätietoa: Kaisu Wallin p. 050 590 2085, ProAgria Länsi-Suomi / Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset

6.2. KESTÄVÄN METSÄTALouden RAHOITUSLAKI (KEMERA)

Kestävän metsätalouden rahoituslain eli Kemeran tarkoituksena on rahoittaa valtion varoista metsänhoito- ja -parannustöitä, jotka turvaavat puuntuotantoa, mutta ovat huonosti kannattavia

tai tuottavat hyötyä vasta vuosikymmenien kuluttua. Myös luonnontuhoista aiheutuneisiin metsän uudistamiskuluihin sekä biologista monimuotoisuutta ylläpitäviin toimiin voi saada rahoitusta Kemerasta. Kemeran uudistunut laki astui voimaan 2016 ja se on voimassa vuoden 2020 loppuun asti.

Vanhan lain alla tehtyjen sopimusten maksatusta voidaan kuitenkin jatkaa vuoteen 2019. Kemera-lain uudistuksen myötä rahoitettavista toimenpiteistä on tehtävä hakemus ennen työn aloittamista.

Arvokkaille metsäkohteille voidaan hakea ympäristötukea ja metsäluonnon hoidon tukea. Kummassakin tukimuodossa tehdään 10 vuoden määräaikainen sopimus metsäkeskuksen ja metsänomistajan välillä. Ympäristötukea metsäluonnon säilyttämiseen voi saada metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen sekä muiden arvokkaiden elinympäristöjen säilyttämiseen. Ensisijaisia kohteita ovat rehevät lehto- ja korpikohteet sekä pienvesien lähiympäristöt. Metsälain mukaan erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteet tulee säilyttää. Ympäristötuella voidaan korvata metsänomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai tulonmenetyksiä. Saatava tuki riippuu alueen pinta-alasta, sen puustosta ja metsäomistajan saman kunnan alueella olevien metsien välittömistä hakkuumahdollisuuksista. Uudella laki-kaudella myös hankkeiden suunnittelu ja toteutus selvitys sisältävät kokonaiskustannuksiin.

Metsäkeskus voi myöntää ympäristötukea käytettävissä olevien määrärahojen mukaan myös muihin kohteisiin. Muita metsäluonnon arvokkaita elinympäristöjä ovat metsälaissa luetellut elinympäristöt, jotka eivät täytä ominaispiirteiltään lain vaatimuksia, sekä vanhat luonnonsuojelullisesti arvokkaat metsiköt, harjujen paisterinteet, supat, ruohoiset suot, perinnemaisemien hakamaat ja metsäniityt.

Metsäluonnon hoidon rahoitusta voivat saada alueellisesti merkittävät, usean tilan alueelle

ulottuvat hoito- ja kunnostustyöt, jotka liittyvät esim. maisemanhoitoon, vesistöhaittojen estämiseen, arvokkaiden elinympäristöjen hoitoon tai ennallistamiseen. Metsäluonnonhoitohankkeet

suunnitellaan ja toteutetaan Metsäkeskuksen toimesta tai sen valvonnassa. Rahoitus määräytyy hankekohtaisesti.

Lisätietoa: Rahoitus- ja tarkastuspalveluiden päällikkö Aki Hostikka p. 029 432 5405, Suomen metsäkeskus

6.3. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO)

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO) on vapaaehtoisuuteen perustuva metsiensuojeluohjelma, jota ohjaavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. METSO:n tavoitteena on auttaa maanomistajia suojelemaan metsien monimuotoisuutta ja hidastamaan luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Ohjelmalla pyritään suojelemaan monimuotoisuudeltaan erityisen arvokkaita metsäisiä elinympäristöjä, joita ovat lehdot, lahoppuustoiset metsät, pienvesien lähimetsät, suot, metsäluhdat ja tulvametsät, harjujen paahdeympäristöt, maankohoamisrannikko, perinneympäristöt, kalkkikalliot sekä muut kalliot, jyrkänteet ja louhikot. Ohjelman toimenpidevaihtoehtoina ovat pysyvä suojelu, määräaikainen suojelu ja metsäluonnonhoito. METSO-kohteissa aktiivinen luonnonhoito suunnitellaan ja toteutetaan luonnonhoitohankkeena, josta ei koidu metsänomistajalle kuluja.

Lisätietoa: Projektipäällikkö Kimmo Syrjänen p. 0295 251 666, Suomen ympäristökeskus

6.4. RAKENNUSSUOJELUAVUSTUS

Rakennusperinnön hoitoon voidaan myöntää avustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille, jotka on suojeltu asema- tai rakennuskaavan suojelumerkinnällä tai jotka sisältyvät luetteloon kunnan arvokkaasta rakennetusta ympäristöstä. Lisäksi avustusta voidaan myöntää rakennusten, joiden rakennushistoriallisesta arvosta museoviranomainen on antanut myönteisen lausunnon, hoitoon. Avustuksia myönnetään korjauksiin, joilla edistetään rakennusten säilymistä. Avustuksia käytetään yleensä rakennusten ulkovaippojen korjauksiin - esimerkiksi vesikaton, ulkoseinien, ikkunoitten, ulko-ovien, perustusten ja kantavien rakenteiden korjauksiin, mutta myös kohteiden säilyttämisen edellyttämät selvitykset voivat olla avustusten kohteina.

Tukea voivat hakea

- kunnat ja kuntayhtymät
- yksityiset kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen omistajat
- rakennusperinnön hoitoa edistävät yhteisöt

Tuen myöntämistä koskevia ehtoja

- rakennuksen tai alueen ominaisluonteen ja historiallisen aitouden tulee säilyä
- korjattaessa sallitaan vain mahdollisimman pienet muutokset
- rakennuksen käyttö on sopeutettava oleviin tiloihin
- työ tulee tehdä perinteisin työmenetelmin ja rakenteellisin ratkaisuin, alkuperäisin tai niitä vastaavin materiaalein

Tukea EI myönnetä rakennuksen siirtämiseen, samannäköistämiseen, koristemaalausten

kunnostamiseen, käyttömukavuuden lisäämiseen, väliaikaisiin toimenpiteisiin tai toistuva-
luonteisiin ylläpitokorjauksiin, eikä muihin ei-antikvaarisiin korjauksiin. Tukea voidaan myön-
tää enintään 50 % kustannuksista. Hakuaika on vuosittain lokakuun loppuun mennessä.

**Lisätietoa: arkkitehti Anna-Leena Seppälä p. 050 4339910, Varsinais-Suomen Elykes-
kus ja ympäristöministeriö www.ymparisto.fi**

6.5. MUSEOVIRASTON RAKENNUSTEN ENTISTÄMISAVUSTUS JA TUKI MUINAIS- JÄÄNNÖSALUEIDEN HOITON

Tukea voi hakea

- yksityiset ja yhteisöt
- kunnat vain, jos kohde on suojeltu rakennussuojelulailla (60/1985) tai lailla rakennusperin-
nön suojelemisesta (498/2010) tai muinaismuistolalla (295/1963)

Mihin kohteisiin tukea myönnetään

- lain nojalla suojeltuihin rakennuksiin
- autiokirkkoihin tai niihin verrattaviin rakennuksiin
- muihin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin
- muinaismuistolalla rauhoitettuihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin

Mihin työhön tukea myönnetään

- entistämiseen
- rakennuksen konservointiin, kunnostamiseen tai historiallisen asun palauttamiseen
- muinaisjäännostien säilymistä parantaviin toimenpiteisiin, kuten kasvillisuuden ja
puuston käsittelyyn

Tukea EI myönnetä esimerkiksi perusparannukseen (lisälämmöneristys, vesijohto, viemäri,
sähkö, kylpyhuone tms.) tai muinaisjäännostalueiden kaivaustutkimuksiin. Avustuksen
määrä harkitaan tapauskohtaisesti.

Tuen myöntämistä koskevia ehtoja

- avustusta ei myönnetä takautuvasti jo tehtyihin tai aloitettuihin töihin
- rakennuksen tai alueen ominaisluonteen ja historiallisen aitouden säilyminen
- korjattaessa vain mahdollisimman pienet muutokset sallitaan
- rakennuksen käyttö sopeutetaan oleviin tiloihin ja työ tehdään perinteisin menetelmin
ja rakenteellisin ratkaisuin, alkuperäisin tai niitä vastaavin materiaalein
- muinaisjäännöksiä ei saa kaivaa, peittää, muuttaa, vahingoittaa, poistaa tai muutoin kajota,
ellei Museovirasto ole toimintaa hyväksynyt avustuspäätöksessä

Hakuaika on vuosittain lokakuun loppuun mennessä.

Museoviraston päätös perustuu yhteistyöhön opetusministeriön, Museoviraston museotoi-
men kehittäminen -yksikön, maakuntamuseoiden, ympäristökeskusten, Suomen evankelis-
luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen, Suomen ortodoksisen kirkollishallituksen ja tarvittaessa
muiden asiantuntijoiden kanssa. Museovirasto voi harkintansa mukaan siirtää hakemuksen
yllämainitun viranomaisen käsiteltäväksi, jos kohde ja hanke ovat ensisijaisesti muuhun hal-
linnonalaan kuuluva.

**Lisätietoa: Museovirasto, [http://www.nba.fi/fi/avustukset/rakennusten_entistamis-
avustukset](http://www.nba.fi/fi/avustukset/rakennusten_entistamis-
avustukset)**

6.6. LEADER-RAHOITUS

Leaderin periaatteena on tuoda EU:n, valtion ja kuntien rahoitus esim. yksityisten toimijoiden ja yhdistysten saataville. Leader-rahoitusta voi hakea yleishyödylliseen kehittämishankkeeseen, investointihankkeeseen tai yrityshankkeeseen, ja sillä voidaan tukea mm. kylien elinvoimaisuutta, harrastusmahdollisuuksia sekä yritysten perustamista tai kehittämistä. Toimien tarkoituksena tulee olla maaseudun mahdollisuuksien ja vetovoiman lisääminen.

Suomessa on 56 Leader-ryhmää, jotka toimivat paikallisesti ja muodostavat omat ohjelmansa ja valitsevat rahoitettavat hankkeet. Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella toimivat mm. Varsin Hyvä ja Ravakka ry.

Leader-rahoituksen ohjelmakaudella 2014–2020 ovat haussa teemahankkeet. Niiden perusajatuksena on, että Leader-ryhmä tekee hankesuunnitelman, hakee tuen ja hoitaa hallinnointiin liittyvät työt. Näin toimenpiteiden toteuttajien byrokratiataakka keventyy, jolloin yhteisöjen mahdollisuudet hyödyntää ohjelman rahoitusta helpottuvat. Leader-ryhmän hakema teemahanke on eräänlainen sateenvarjohanke, jonka alle mahtuu teeman sisällä olevat käytännön toimenpiteet. Toimenpiteitä tehdään siis rajatun teeman sekä haku- ja toteutusajan sisällä. Hanketyypin avulla voidaan edistää Leader-ryhmän paikallisen strategian toteuttamista.

Ravakka ry:n teemahanke on LuRe- Luontoreitit ja kohteet, joka toteutetaan 2.12.2016-30.12.2018.

Lisätietoa: <http://leadersuomi.fi/fi>

7. LAIDUNPANKKI

Laidunpankki on internetissä toimiva palvelusivusto, joka auttaa maisemanhoidosta kiinnostuneita nautojen, lampaiden ja hevosten omistajia sekä laidunmaan haltijoita kohtaamaan toisensa. Sivuilta löytyy tietoa maisemalaiduntamisesta ja sen toteuttamisesta käytännössä. Laidunpankin hakupalveluun voi jättää oman ilmoituksen, jolla voi tarjota maata laidunnettavaksi tai eläimiä maisemanhoitajiksi. Hakupalvelun kautta voi myös etsiä eläimiä ja laidunalueita paikkakunnittain.

Lisätietoja: www.laidunpankki.fi